

HAKSIZ İHTİYATİ HACİZDEN DOLAYI TAZMİNAT DAVASI¹
ACTION FOR DAMAGES DUE TO UNJUST PRELIMINARY LIEN

Ayře TUNÇ

Avukat., Sosyal Güvenlik Kurumu, Konya,tuncayse229@gmail.com, Orcid: 0009-0006-7284-954X

Öz

Alacaklının bir para alacağıının zamanında ödenmesini güvence altına almak için, mahkeme kararı ile, borçlunun borcuna yetecek kadar malına geçici olarak hukuken el konulması olarak tanımlanan ihtiyati haciz, tanımından da anlaşılacağı üzere alacaklının hukuki menfaatini korumak üzere ihdas edilmiş bir müessese, alacaklıya sağlanan geçici bir hukuki korumadır. Konunun önemine binaen söz konusu hükmü inceleme konusu yapılması uygun görülmüştür. Haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davası, maddi hukuka ilişkin bir eda davasıdır . Zira bu davada davacı, davalının bir şeyi (tazminatı) vermeye mahkum edilmesini istemektedir. İhtiyati hacze itiraz edilip edilmemesinin tazminat davasına etkisi de tartışmalıdır. Bir görüşe göre ihtiyati hacze itiraz davası açmamış olan borçlu, haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davası açamaz.

Alan yazında işin esasının yeterince incelenmediği, sadece ihtiyati haciz sebepleri ile sınırlı olarak incelemenin yapıldığı ihtiyati hacze itiraz davasının, genel hükümlere göre bakılan bir tazminat davasının açılıp açılmaması konusunda etkili olmaması gerektiğini savunanlar vardır. Konuyla ilgili değerlendirmenin yapılması amacıyla geniş bir literatür taraması yapılmış ve yöntem olarak elde edilen veriler irdelenerek sonuç kısmında ele alınan değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: İhtiyati Haciz, Alacaklı, İlliyyet Bağı, Zaman Aşımı.

Abstract

Precautionary seizure, defined as the temporary legal seizure of the debtor's property, sufficient to cover the debt, by a court order in order to ensure the timely payment of a creditor's receivable, is an institution established to protect the creditor's legal interests, a temporary legal protection provided to the creditor, as can be understood from its definition. Considering the importance of the issue, it has been deemed appropriate to examine the provision in question. A lawsuit for compensation due to unfair provisional

¹ **Kaynak Göster (APA):**

Tunç, A. (2024). Haksız İhtiyati Hacizden Dolayı Tazminat Davası. CografyIQ Akademik Araştırmalar Dergisi, 1, 41-49.

seizure is a performance lawsuit related to substantive law. Because in this case, the plaintiff wants the defendant to be sentenced to pay something (compensation). The effect of whether or not an objection to the provisional seizure is also debatable on the compensation lawsuit. According to one view, a debtor who has not filed an objection to the provisional seizure cannot file a lawsuit for compensation due to unfair provisional seizure.

There are those who argue that the essence of the matter has not been examined sufficiently in the literature, and that the objection case to provisional seizure, in which the examination is limited to the reasons for provisional seizure only, should not be effective in whether a compensation case can be filed according to general provisions. In order to make an evaluation on the subject, an extensive literature review was conducted and the data obtained as a method was examined and the evaluations discussed in the conclusion section were made.

Keywords: Provisional Lien, Creditor, Causal Link, Statute of Limitations.

Giriş

Alacaklının bir para alacağıının zamanında ödenmesini güvence altına almak için, mahkeme kararı ile, borçlunun borcuna yetecek kadar malına geçici olarak hukuken el konulması olarak tanımlanan ihtiyati haciz, tanımından da anlaşılacağı üzere alacaklının hukuki menfaatini korumak üzere ihdas edilmiş bir müessese, alacaklıya sağlanan geçici bir hukuki korumadır. Alacağın güvence altına alınması maksadının bir an önce hâsıl olması uğruna, ihtiyati haciz kararı verilirken, alacağın ve ihtiyati haciz sebeplerinin varlığı hususunda tam bir ispat aranmamakta, alacaklının bunları yaklaşık olarak ortaya koyması yeterli görülmektedir. Hal böyle olunca malları ihtiyaten haczedilen borçlu veya üçüncü kişinin ihtiyati haciz süresince malları üzerinde tasarruf edememekten ötürü haksız yere zarara uğraması ihtimali ortaya çıkmaktadır. İşte kanunkoyucu, taraflar arasında bu şekilde bozulan menfaat dengesinin yeniden tesisi için haksız ihtiyati hacizden dolayı zarara uğrayan borçlu ve üçüncü kişilerin tazminat isteme hakkını özel bir hüküm (İİK. m.259) ile kusursuz sorumluluk olarak düzenlemiştir. Konunun önemine binaen söz konusu hükmü inceleme konusu yapılması uygun görülmüştür.

I. Tanımı Ve Hukuki Niteliği

Alacaklı, mahkemeden aldığı ihtiyati haciz kararını icra dairesine uygulattığı zaman, borçlu ihtiyaten haczedilen malları üzerinde tasarrufta bulunma imkânını kaybeder. İhtiyati haciz koyduran alacaklının ihtiyati haciz koydurmakta haksız olduğu sonradan ortaya çıkarsa, borçlu veya üçüncü kişi, haksız ihtiyati haciz dolayısıyla uğradığı zararların giderilmesini, ihtiyati haciz koydurmuş olan alacaklıdan, bir tazminat davası ile isteyebilir (İİK. m.259/1, m.260/5). Bu tazminat öncelikle alacaklının ihtiyati haciz talep ederken yatırmış olduğu teminattan (İİK. m.259/1) karşılanır. Bir görüşe göre, haksız ihtiyati haciz koydurmuş olan alacaklı için söz konusu olan bu sorumluluk, kural olarak haksız fiil hakkındaki hükümlere tâbidir . Ancak alacaklının sorumluluğunun, genel hükümlere gitmeden, İİK. m.259 çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade eden yazarlar da vardır . Kanaatimizce de İİK. m.259 çerçevesinde değerlendirme yapılmalıdır. Zira burada özel bir kanun hükmü söz konusudur. Elbette boşluk bulunan hallerde genel hüküm niteliğindeki sözleşme dışı sorumluluk düzenlemeleri burada da uygulama alanı bulacaktır.

İhtiyati haciz kararı verilirken tam bir inceleme yapılmamakta, çoğu zaman sadece alacaklı dinlenilmektedir. İhtiyati hacze karar verilmesi ve kararın uygulanması aşamalarında alacaklının menfaatlerine öncelik verilmektedir. Çünkü alacaklının alacağına kavuşabilmesi temin edilmek istenmektedir. Ancak borçlu veya üçüncü kişinin

ihtiyati hacizden zarar görmesi durumunda menfaat dengesinin sağlanması bakımından bu zararların tazmini gerekir ki bu amaçla özel bir hüküm (İİK. m.259) sevk edilmiştir .

Alacaklının maddi tazminat sorumluluğunun kusura dayanmadığı konusunda doktrin ve uygulamada görüş birliği vardır. Gerçekten İİK. m.259/1' de alacaklının sorumluluğu için kusur şartı aranmamıştır. İhtiyati haczin bir mahkeme kararına dayandığı düşünülürse kusurun ispatındaki güçlük, kanunkoyucunun tercihini isabetli kılmaktadır . Haksız ihtiyati hacizden doğan sorumluluk, kanundan doğan bir kusursuz sorumluluk halidir.

Haksız ihtiyati hacizden dolayı alacaklının sorumluluğunun kusursuz sorumluluk türlerinden hangisine girdiği ise tartışmalıdır. Bir görüşe göre, alacaklının sorumluluğu temerrüde düşmüş borçlunun sorumluluğuna benzer. Burada da alacaklı tesadüfen meydana gelen zararlardan sorumludur . Diğer bir görüşe göre ise buradaki sorumluluk fedakârlığın denkleştirilmesine dayanan bir tür kusursuz sorumluluk halidir. Zira ihtiyati haciz ile, borçlunun hukuken korunan alanına, üstün çıkar sahibi alacaklı tarafından hukuku uygun olarak müdahale edilmektedir . Öte yandan bunun tehlike sorumluluğu hali olduğunu ifade edenler de vardır . Kanaatimizce burada tehlike sorumluluğundan bahsedilemez. Çünkü sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli tipik bir tehlike mevcut değildir. Biz de açıklanan gerekçe ile fedakârlığın denkleştirilmesi görüşünü isabetli bulmaktayız.

Haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davası, maddi hukuka ilişkin bir eda davasıdır . Zira bu davada davacı, davalının bir şeyi (tazminatı) vermeye mahkum edilmesini istemektedir .

II. Sorumluluğun Şartları

Alacaklının haksız ihtiyati hacizden dolayı sorumluluğu kusur şartı hariç olmak üzere haksız fiil sorumluluğuna benzediğinden, haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davasının şartları, haksız fiil hakkındaki hükümlerden yararlanılarak ifade edilmektedir . Buna göre sorumluluğun şartları; ihtiyati haciz kararının icra edilmiş olması, ihtiyati haczin haksız olduğunun ortaya çıkması, zarar meydana gelmesi ve zararın haksız ihtiyati hacizden kaynaklanması (zarar ile ihtiyati haciz kararının icrası arasında uygun illiyet bağının bulunması) olarak sayılabilir .

II.I. İhtiyati Haciz Kararının İcra Edilmiş Olması

Haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davası açılabilmesi için, borçlu hakkında bir ihtiyati haciz kararı alınmış ve icra edilmiş olmalıdır. Zira ihtiyati haciz kararı icra edilmediği (borçlunun veya üçüncü kişinin malları üzerine ihtiyati haciz konulmadığı) sürece, borçlunun veya üçüncü kişinin malları üzerindeki tasarruf yetkisi ortadan kalkmış olmayacağından, borçlu veya üçüncü kişinin bir zarara uğraması da söz konusu olmaz . Ancak doktrinde salt ihtiyati haciz kararının duyulmasının borçlunun itibarını zedeleyebileceğinden hareketle ve İİK. m.259' da ihtiyati haciz talep edilmiş olmasından bahsedilip ihtiyati haciz kararının icrasından söz edilmemesi delil gösterilerek bu halde de oluşan zararın tazmininin istenebileceğini savunanlar vardır .

II.II. İhtiyati Haczin Haksız Olduğunun Ortaya Çıkması

İhtiyati haciz koydurmuş olan alacaklının, bu yüzden doğan zarardan sorumlu tutulabilmesi için, ihtiyati haczin haksız olduğunun ortaya çıkması gerekir. Borçlunun ihtiyati haciz kararına itirazı kabul edilmiş ve ihtiyati haczin kaldırılmış olması (İİK. m.265) veya alacaklının ihtiyati haczi tamamlamak üzere açtığı itirazın iptali veya alacak davasını (İİK. m.264' deki davaları) kaybetmiş olması, onun, ihtiyati haciz koydurmakta aslında haksız olduğu anlamına gelir . Yani, ihtiyati haciz kararı verilmesini gerektiren sebebin (İİK. m.257/1,2) veya ihtiyati haciz ile teminat altına alınmak istenen alacağın mevcut olmadığına bir mahkeme kararı ile saptanması bu şartın sağlanması bakımından yeterlidir. Alacağın mevcut olmadığına dair karar, borçlunun açacağı bir menfi tespit davasında da verilmiş olabilir .

Alacaklının İİK. m.264/1 ve 3' deki süreleri geçirmiş olmasının ihtiyati haczin haksız sayılmasını gerektirip gerektirmeyeceği (alacaklının almış olduğu ihtiyati haciz kararını uygulattıktan sonra ihtiyati haczi kesinleştirmek için süresi içinde dava açmaması veya takip yapmaması halinde ihtiyati haczin haksız sayılıp sayılmayacağı) hususu tartışmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre, alacaklının bu süreleri geçirmesi sebebiyle ihtiyati haciz hükümsüz kalırsa (İİK. m.264/4), alacaklıyı, ihtiyati haciz koydurmakta haksız çıkmış saymak gerekir. Çünkü, alacaklı süreleri geçirmekle alacağının ve dolayısıyla ihtiyati haczin haksız olduğunu kabul etmiş demektir. Alacaklı sonradan açacağı dava veya yapacağı takip sırasında da ihtiyati haciz talep edebileceğinden bu dava veya takip sonucunda haklı çıksa dahi hükümsüz kalan ihtiyati haciz ile borçluya haksız olarak zarar vermiştir . Yargıtay' ın da bu yönde kararları mevcuttur . Diğer görüşe göre ise, alacaklının ihtiyati haczi tamamlamak için zorunlu merasimi yapmaması sebebiyle hükümsüz hale gelen ihtiyati haciz aslında haksız olmayabilir. Bu sebeple, açılacak tazminat davasında alacağın mevcut olmadığına borçlu veya üçüncü kişi tarafından ispatı halinde tazminata hükmedilebilir .

İhtiyati hacze itiraz edilip edilmemesinin tazminat davasına etkisi de tartışmalıdır. Bir görüşe göre ihtiyati hacze itiraz davası açmamış olan borçlu, haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davası açamaz. Zira İhtiyati hacze itiraz davası açmamış olan borçlunun tazminat davasından feragat ettiğini (ihtiyati haczin haklılığını doğruladığını) kabul etmek gerekir . Bu görüşe katılmadığımızı ifade etmek istiyoruz. Zira ihtiyati hacze itiraz davasında verilecek hüküm, tazminat davasında ihtiyati haczin haksız olduğunu ispatlamak bakımından önem taşımaktadır, yoksa bir dava şartı değildir. Borçlu başka deliller ile de ihtiyati haczin haksızlığını pekâlâ ispatlayabilir. Örneğin borçlu ihtiyati haciz kararı alıp uygulatan alacaklıya karşı menfi tespit davası açarak alacağı hükümle alacağın mevcut olmadığını ve dolayısıyla ihtiyati haczin haksız olduğunu ispatlayabilir. Onun ihtiyati hacze itiraz davası açmaması uğradığı zararı kendi kusuru ile arttırması anlamına geldiğinden bu durum ancak TBK. gereği tazminattan indirim sebebi olarak dikkate alınabilecektir.

Doktrinde de işin esasının yeterince incelenmediği, sadece ihtiyati haciz sebepleri ile sınırlı olarak incelemenin yapıldığı ihtiyati hacze itiraz davasının, genel hükümlere göre bakılan bir tazminat davasının açılıp açılmaması konusunda etkili olmaması gerektiğini savunanlar vardır. Hatta bu sebeple itiraz davası sonucunda borçlunun talebinin reddedilmiş olması da onun tazminat davası açmasını engellememelidir. Böylece ihtiyati haciz kararı verilirken dinlenen ve itirazlarını bu aşamada ileri süren fakat itirazları kabul edilmediği için hakkında ihtiyati haciz kararı verilen borçlu ile sonradan ihtiyati hacze itiraz eden borçlu arasındaki eşitsizlik de ortadan kalkacaktır. Borçlunun ihtiyati

hacze karar verilirken itirazlarını ileri sürmemiş veya sonrasında itiraz davası açmamış ya da itirazlarının kabul edilmemiş olması, onun sadece tazminat davasındaki durumunu ağırlaştırmalıdır. Çünkü bu halde borçlu zararın meydana gelmesinde veya artmasında etkili olmuştur .

Alacaklının alacağıın iddia ettiğiinden daha az olduğunun ortaya çıkması halinde ihtiyati haczin haksız sayılıp sayılmayacağı diğer bir tartışmalı husustur. Bir görüşe göre bu halde ihtiyati haciz haksız sayılmaz. Zira esasen bir alacak vardır. Aksi yönde görüş de mevcuttur. Diğer bir görüş iki miktar arasındaki fark oldukça fazla ise ihtiyati haczin haksız sayılması gerektiği yönündedir. Bizim de katıldığımız son görüşe göre, bu halde borçlunun davası kabul edilmeli ve fakat bu durum tazminat miktarının belirlenmesinde nazara alınmalıdır .

II.III. Zarar Meydana Gelmesi

Tazminat davası açılabilmesi için, borçlu veya üçüncü kişi, malları üzerine ihtiyati haciz konulmuş olmasından dolayı maddi bir zarara uğramış olmalıdır. Bu zarar malvarlığına ilişkin bir zarar olup borçlu veya üçüncü kişinin haksız olarak ihtiyaten haczedilen mallar üzerinde tasarruf hakkının kısıtlanmasından kaynaklanmaktadır . Örneğin, menkul bir malı kullanamamaktan veya bir gayrimenkulün kârlı şekilde satılması mümkünken satılmamasından kaynaklanan zararlar buraya girer . Ancak Yargıtay bazı kararlarında TBK. m.49’ daki şartların varlığı halinde manevi tazminatın istenebileceğine hükmetmiştir . Doktrinde de aynı yönde bir görüş vardır .

Tazmini istenen zararlar, alınmış olan tedbirin icrasından ve tedbirin icrasını durdurmak veya tedbirin kaldırılmasını sağlamak için eda edilen teminattan (İİK. m.263) dolayı meydana gelebilir. Zira teminat olarak gösterilen şeyler üzerinde borçlunun tasarruf imkânı ortadan kalkar. Yargılama giderleri de maddi zararlar kapsamındadır. Meydana gelen zararın doğrudan veya dolaylı zarar olmasının bir önemi yoktur. Zira İİK. m.259’ da “bütün zararlar” ifadesi kullanılmıştır. Ancak dolaylı zararların bu kapsamda olmadığını, sadece kusurun varlığı halinde bunların tazmininin istenebileceğini savunanlar da vardır .

II.IV. Uygun İliyet Bağının Mevcut Olması

Meydana gelen zarar ile ihtiyati haciz kararın icrası arasında uygun illiyet (nedensellik) bağı bulunmalıdır . Olayların normal akışı ve genel hayat tecrübelerine göre ihtiyati haciz kararı uygulanmasaydı, borçlu veya üçüncü kişinin tazminini istediği zarar doğmayacak idiyse, illiyet bağının mevcut olduğu kabul edilir .

II.V. Kusur Şartı Aranmaması

Borçlu veya üçüncü kişinin ihtiyati haciz sebebiyle uğradığı maddi zarardan ötürü alacaklının sorumlu tutulabilmesi için ihtiyati haczin haksızlığının ortaya çıkması yeterli olup, alacaklının kusurlu olması (kast veya taksirinin bulunması) aranmamıştır. O halde burada bir objektif (kusursuz) sorumluluk hali vardır. Bu yüzden alacaklı kusursuzluğunu ispatlayarak sorumluluktan kurtulamaz . Ancak zararın oluşmasında davacının kusuru da etkili olmuşsa TBK. m.52 uygulama alanı bulacaktır . Yani tazminattan indirim yapılabilecektir.

“Kanun koyucunun bu şekilde bir tanzim tarzına iltifat etmesi haklı görülebilir. Zira, ihtiyati haciz şeklindeki tedbir, bizzat ve yalnız talepte bulunan şahsın menfaatlerinin

korunmasına hizmet etmekte ve bunun yanında da tedbir ile ilgili olan şahısların menfaatlerini çok büyük ölçüde tehlikeye sokmaktadır. İşte, tedbirin arz ettiği bu özel durum, kusura bağlı olmayan bir sorumluluk esasının tanzimini haklı göstermeye kâfi gelmektedir (BGE.47, II, 472)” .

Doktrinde hâkim olan görüşe göre, haksız olarak ihtiyati haciz koyduran alacaklının kusursuz sorumluluğu maddi zararlar bakımından geçerli olup, manevi zararların tazmini için haksız fiil sorumluluğunun şartları (TBK. m.49) ve dolayısıyla kusur şartı aranacaktır . Aksi yöndeki görüşe göre ise, İİK. m.259’ da yer alan “bütün zararlar” ifadesi manevi zararları da kapsar, özel bir düzenleme varken genel hükümlere gidilemeyeceği açıktır. Sorumluluğu fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesine dayandıran görüş de aynı fikirdedir .

III. Yargılama Usulü

III.1. Tazminat Davasının Tarafları

Haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davası açma hakkı ilk olarak borçluya aittir. Zira ihtiyati haciz kararı borçluya karşı alınır ve kural olarak onun malları üzerinde icra edilir. Ancak ihtiyati haciz kararının icrasından üçüncü bir kişinin zarar görmesi de mümkündür. Zira kararın icrası onun hâkimiyeti altındaki mallar üzerinde gerçekleşmiş olabilir . O halde üçüncü bir kişi de haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davası açabilmelidir. Nitekim İİK. m.259/1’ de hukukumuz bakımından üçüncü kişiye bu hak açıkça tanınmıştır. İsviçre hukukunda ise böyle özel bir kanun hükmü bulunmadığından üçüncü kişilerin ancak genel hükümlere göre bir tazminat davası açabileceği ifade edilmektedir .

Borçluya karşı alınmış olan ihtiyati haciz kararı kendisinin malvarlığı değerleri üzerine uygulanan üçüncü kişi istihkak iddiasında bulunarak istihkak davası açabilir . İstihkak davasını kazandığı takdirde lehine hükmedilen tazminat (İİK. m.97), haksız ihtiyati hacizden dolayı açacağı tazminat davasında hükmedilen tazminattan mahsup edilir . Yargıtay içtihatları da bu yöndedir .

Üçüncü kişinin haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat isteyebilmesi için istihkak davasını kazanmış olması ve bu davada fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmuş olması gerekir . Alacaklının alacağının mevcut ve haklı olması, üçüncü kişinin açacağı tazminat davası bakımından önem arz etmez. Zira alacağın mevcut ve haklı olması alacaklıya üçüncü kişilerin mallarına ihtiyati haciz uygulatma hakkı vermez .

Borçluya karşı alınan ihtiyati haciz kararı nedeniyle kendi malvarlığı değerleri ihtiyaten haczedilen üçüncü kişi, süresi içinde istihkak iddiasında bulunmamış (İİK. m.96/3) veya istihkak davası açmamış (İİK. m.97/6 ve 9) ise, açacağı tazminat davasında, ihtiyaten haczedilen malın kendisine ait olduğunu ve ayrıca borçluya karşı alınan ihtiyati haciz kararının haksız olduğunu da ispatlaması gerekir. Çünkü üçüncü kişi, istihkak iddiasını süresi içinde ileri sürmediği için bu iddiayı ileri sürmek hakkını kaybetmiş (İİK. m.96/3/1) veya süresinde dava açmadığı için istihkak iddiasından vazgeçmiş sayılmıştır (İİK. m.97/6 ve 9) .

Borçlu ve üçüncü kişinin davayı birlikte açma mecburiyeti bulunmadığından bunlar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusudur. Bu sebeple, birlikte dava açtıkları takdirde dava içinde birbirlerinden bağımsız hareket edebilirler. Yargılamada ortak hususlar dışında, ihtiyati hacizde haksız çıkma ve tazminatın kapsamı bakımından borçlu ve üçüncü kişinin ayrı ayrı değerlendirilmesi ve bu kişiler hakkında ayrı ayrı karar verilmesi gerekir .

Tazminat davası haksız ihtiyati haciz kararı alıp icra ettiren alacaklıya karşı açılır. Bu tazminat davası genel hükümlere göre açılır ve genel olarak bir tazminat davasına ilişkin yargılama özelliklerini gösterir .

III.II. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Haksız ihtiyati hacizden dolayı maddi zararın tazmini talebiyle borçlu ve/veya üçüncü kişinin alacaklıya karşı açacağı davanın yetki itibariyle hangi mahkemede görüleceği İİK. m.259/4’ de ifade edilmiştir. Buna göre; “Tazminat davası ihtiyati haczi koyan mahkemede dahi görülür.” Burada kesin olmayan bir yetki kuralı düzenlenmiştir. Yetkili mahkemenin bu şekilde öngörülmüş olması doğrudur. Zira, tazminat hakkında en doğru kararı verecek olan mahkeme, daha önce o konuda inceleme yapıp ihtiyati hacze karar veren mahkemedir . Bu hüküm dışında görevli ve yetkili mahkeme genel hükümlere (HMK. m.2, 6 vd.) göre belirlenecektir .

Doktrinde hâkim görüş İİK. m.259/4 hükmünün göreve ilişkin olmayıp sadece yetkili mahkemeyi ifade ettiği kanaatindedir. Aksi yönde bir görüşe göre ise, bu hüküm aynı zamanda görevli mahkemeyi de göstermektedir. Zira “ihtiyati haczi koyan mahkeme” ifadesi ile bilfiil ihtiyati haczi koyan görevli ve yetkili mahkeme kastedilmektedir. Bu nedenle ihtiyati haciz kararını veren mahkeme HMK. hükümlerine göre görevli olmasa bile tazminat davasına bakabilmelidir .

III.III. Zamanaşımı

Haksız ihtiyati hacizden doğan zarar sebebiyle açılacak tazminat davasının tâbi olacağı zamanaşımı süresi İİK.’ da özel olarak düzenlenmiş değildir . Öğretide hâkim olan görüşe göre, ihtiyati haciz yolu ile borçlu veya üçüncü kişinin malvarlığına haksız bir müdahalede bulunulduğuna göre, haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davasını, haksız fiiller için TBK. m.72’ de öngörülen iki yıllık zamanaşımı süresine tâbi tutmak gerekir. Sorumluluğun fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesine dayandığının kabul edilmesi halinde de aynı sonuca ulaşılır. Bu iki yıllık zamanaşımı süresi, ihtiyati haczin kaldırılması kararının kesinleşmesi (İİK. m.265/5) veya ihtiyati haczin hükümsüz kalması (İİK. m.264/4) tarihinden itibaren işlemeye başlar. İhtiyati haciz, İİK. m.264/1-3’ deki sürelerin geçirilmesi nedeniyle hükümsüz kalmışsa, iki yıllık zamanaşımı, sürenin bittiği tarihten itibaren, alacaklının alacak davasında (İİK. m.264/1 ve 3) haksız çıkması nedeniyle hükümsüz kalmışsa, alacak davasının reddine ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlar. İhtiyati haczin, üçüncü kişinin açtığı istihkak davasının kabulü sebebiyle kalkması durumunda ise, iki yıllık zamanaşımı, istihkak davasının kabulüne ilişkin icra mahkemesi kararının kesinleşmesi ile işlemeye başlar . Yani ihtiyati haciz mevcut olduğu müddetçe zamanaşımı süresi cereyan etmez . Bir görüşe göre, ihtiyati haciz kararı, ihtiyati tedbirlerin özel bir türü olduğundan mahkemece esas hakkında verilen kararın tefhim veya tebliği ile ihtiyati haciz hükümsüz hale gelir ve tazminat davası bakımından zamanaşımı bu andan itibaren işlemeye başlar, zamanaşımın işlemeye başlaması için kararın kesinleşmesi gerekmez. Ancak açılacak tazminat davasında esas alacak hakkındaki davanın sonucu beklenmelidir .

Hâkim görüşe katılmayanlara göre, buradaki sorumluluk kanundan doğduğu için TBK. m.146’ daki on yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerekir . Yargıtay önceleri “ihtiyati haciz talebinde bulunan alacaklı, İİK. m.259 mucibince borçlunun ve üçüncü şahsın zararını temin için kefalet vermeye mecbur bulunduğu için işbu bu hacizden doğan zararın tazmini davası haksız fiilden mütevellit tazminat davaları müruruzamanına

tâbi değildir.” diyerek alacaklının ihtiyati haciz kararı alırken yatırmış olduğu teminatı kefalet akdine benzetmiş ve bu nedenle haksız ihtiyati hacizden doğan tazminat davasının sözleşmeden doğan borçların tâbi olduğu on yıllık zamanaşımına tâbi olmasını kabul etmişti. Daha sonra Yargıtay bu yorumundan vazgeçerek haksız fiillerin tâbi olduğu zamanaşımını uygulamaya başladı .

Alacaklının borçluya karşı ihtiyati haciz kararı alırken yatırmış olduğu teminatın borçlu veya üçüncü kişinin tazminat davası açma ihtimaline binaen iki yıl boyunca kendisine geri verilmemesi, onun menfaatlerini zedeleyebilecek niteliktedir. Bu yüzden, alacaklının talebi üzerine, ihtiyati hacze karar veren mahkemenin, tazminat davası açması için borçlu ve üçüncü kişiye uygun bir süre vermesi, bu süre içinde dava açmadıkları takdirde teminatın alacaklıya iade edileceğini kendilerine bildirmesi uygun olur. Şüphesiz ki mahkemece tayin edilen süre geçtikten sonra da iki yıllık zamanaşımı süresi içinde her zaman dava açılabilir. Sadece, hükmedilecek tazminatın tahsilini bir nebze güvence altına alan teminat artık yoktur (sürenin dolması ile alacaklıya iade edilmiştir) .

III.IV. İspat Yükü

Haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davasında alacaklının sorumluluğu için aranan şartların ispatı yükü TMK. m.7 uyarınca davacı borçlu veya üçüncü kişiye aittir. Davalı alacaklı, kusursuz olduğunu ispatlayarak sorumluluktan kurtulamayacağı gibi ispat yükü de yoktur .

“İhtiyati haciz kararının icra edilmiş olması” koşulu haciz tutanağı veya tapuya konulan haciz şerhi gibi belgelerle ispatlanabilecektir.

İspat ve deliller konusunda genel ispat kuralları geçerlidir. Daha önce alacak veya istihkak davası açılmışsa mahkeme bu davaların sonucuna göre ihtiyati haczin haklılığını değerlendirmeli. Aksi takdirde alacak hakkında tespit mahiyetinde inceleme yapılmalıdır. Bu inceleme sırasında, alacaklı olarak lehine hak çıkaran davalı, alacağının bulunduğunu ispatlamalıdır .

III.V. Tazminatın Hesaplanması

Tazminat miktarının hesaplanmasında, ihtiyaten haczedilen malların kıymeti, haczin devam ettiği süre, borçlu veya üçüncü kişinin malları üzerinde tasarruf etmekteki menfaati gibi hususlar göz önünde tutulmalıdır. Somut olayın özelliğine göre hâkim, gerekirse bilirkişiden yararlanarak bir sonuca varmalıdır . Borçlunun veya üçüncü kişinin zararın meydana gelmesi ya da artmasında kusuru varsa, tazminat miktarında indirim yapılabileceği gibi, duruma göre alacaklının sorumluluğu tamamen de kalkabilir (TBK. m.52). Örneğin, borçlunun davranışları ile alacaklıda alacağının tahsilinin tehlikede olduğu düşüncesini uyandırması, borçlunun haksız ihtiyati hacze itiraz etmemiş olması, üçüncü kişinin istihkak davası açmamış olması gibi hallerde durum böyledir .

Sonuç

Haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davası bakımından İİK. m.259 çerçevesinde değerlendirme yapılmalıdır. Zira burada özel bir kanun hükmü söz konusudur. Elbette boşluk bulunan hallerde genel hüküm niteliğindeki sözleşme dışı sorumluluk düzenlemeleri burada da uygulama alanı bulacaktır.

Haksız ihtiyati hacizden dolayı sorumluluk fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesine dayanan bir kusursuz sorumluluk halidir. Zira burada alacaklının üstün hukuki menfaatini (alacağını zamanında elde edebilmesini) güvenceye almak uğruna borçlunun hukuki menfaati (malları üzerinde tasarruf hakkı) feda edilmektedir. Borçlunun hukuki alanına hukuka uygun bir müdahale gerçekleşmekte, bu yüzden bir zarar meydana gelmektedir. Bu zararın kusur şartı aranmaksızın tazmini söz konusu olmaktadır.

Bu sebeple buradaki sorumluluğun haksız fiiller ve kusursuz sorumluluk halleri için TBK. m.72' de öngörülen iki yıllık zamanaşımı süresine tâbi olduğu kanaatindeyiz.

Borçlunun ihtiyati hacze itiraz davası açmaması uğradığı zararı kendi kusuru ile arttırması anlamına geldiğinden bu durum açacağı tazminat davasında TBK. gereği tazminattan indirim sebebi olarak dikkate alınabilecektir.

Alacaklının alacağının iddia ettiğinden az olduğunun ortaya çıkması halinde borçlunun açacağı tazminat davası kabul edilmeli ve fakat bu durum tazminat miktarının belirlenmesinde nazara alınmalıdır.

Kaynakça

- Arslan, R., Yılmaz, E. ve Taşpınar.A.S. (2016). Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara.
- Arslan, R., Yılmaz, E. ve Taşpınar.A.S. (2017). İcra ve İflâs Hukuku, Yetkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara .
- Kuru, B., Arslan, R. Ve Yılmaz, E. (1996). İcra ve İflâs Hukuku, 9. Baskı, Ankara.
- Kuru, B. (2013). İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara.
- Muşul, T. (2010). İcra ve İflâs Hukuku, 4. Baskı, Ankara.
- Özekes, M. (1998). İcra ve İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Pekcanıtez, H., Atalay, O., Sungurtekin Ö. ve Özekes, M. (2011). İcra ve İflâs Hukuku, 9. Bası, Ankara.
- Saldırım, M. (1996). İhtiyati Haciz, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Uyar, T. (1999). Gerekçeli – Notlu İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu, C.V, İzmir.
- Üstündağ, S. (1995). İcra Hukukunun Esasları, 6. Bası, İstanbul.
- Yıldırım, M. K. Ve Deren Yıldırım, N. (2015). İcra ve İflas Hukuku, Beta Yayınevi, 6. Baskı, İstanbul.

İnternet Adresleri

<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> , (e.t. 03.04.2024).

[www.https://tez.yok.gov.tr](https://tez.yok.gov.tr) , (05.04.2024).

<https://www.kararara.com/> , (e.t. 25.04.2024).